

ÜNİVERSİTEDE DEMOKRATİKLEŞME

DR METİN GÜNDAY

OTURUM BAŞKANI : DOÇ DR MAHMUT ADEM

KONUŞMACI : Dr. METİN GÜNDAY

BİLDİRİ : "Üniversite'de Demokratikleşme"

BAŞKAN — Üçüncü Bildiri için Sayın Dr. Metin Günday'ı çağırıyorum. Bu bildirinin konusu: "Üniversite'de demokratikleşme."dir.

Sanıyorum bu konular, öğleden sonraki panel tartışmasına zemin oluşturacağı için de ayrıca ilginç.

Buyurun efendim.

GİRİŞ

Üniversite deki demokratikleşme, toplumdaki demokratikleşme ile çok yakından ilişkilidir ve hatta onun bir sonucudur. Demokratikleşme yolunda önemli adımlar atmamış olan bir toplumda, yalnızca üniversitenin demokratikleştirilmesi talepleri havada kalacaktır. Bu nedenle, demokratik üniversite düşüncesi, ilk kez Batı Avrupa'da toplumların demokratikleştirilmesi için girişilen devrimlerle ortaya çıkmıştır.

Öte yandan, üniversitenin demokratikleşmesi toplumun daha da demokratikleşmesini bilimsel bulgu ve düşüncelerin geniş halk yığınlarına yayılmasını sağlayacaktır. Bu bakımdan, toplumun demokratikleşmesi ile üniversitenin demokratikleşmesi arasında diyalektik bir bağ vardır.

Demokratik devrimler, feodal üretim ilişkilerini yıkarak ortaçağın tüm sosyal ve siyasal kurumları gibi üniversiteleri de temelinden değiştirmiştir. Demokratik devrimlerle, kilise ve dine bağlı ortaçağ üniversitesi ortadan kalkmış, onun yerine araştırma ve öğretimi birleştirerek bilim yapan üniversite kurumu geçmiştir. Bilim yapma, gerçeği arama süreci olarak tanımlanmış, bu sürecin ise belli bir olguyu gerçek olarak görmek veya gerçekmiş gibi göstermek yolundaki bir zorlama ile kesilemeyeceği görüşü egemen olmuştur. Ancak eleştirel düşüncenin oluşabileceği bir ortamda gerçeğin aranabileceği başka bir deyişle bilim yapılabileceği, kabul edilmiştir. Bu nedenle, belli bir görüşün, belli bir dünya görüşünün veya bunların da ötesinde kurulu düzenin değer yargılarının, ama işlevi bilim yapmak, gerçeği araştırmak olan bir kuruma empoze edilmesine karşı çıkmıştır.

Öte yandan, demokratik devrim süreci içinde gittikçe yaygınlaşan ulusal egemenlik düşüncesi, üniversitenin topluma da açılmasını bilimsel çalışmaların

ürünlerinin geniş halk kitlelerine de yayılmasını sağlamıştır. Bilimin salt bilim için değil, toplum için, toplumsal gereksinimleri karşılamak için yapıldığı gerçeği anlaşılmıştır. Bunun sonucu olarak da, üniversitenin gerçeği arama çabaları içinde elde ettiği bulguların, yalnızca üniversite içinde kalmaması, topluma da ulaştırılması yoluna gidilmiştir.

Bu tarihsel verilerin ışığı altında, gerçek anlamda bir demokratik üniversiteden söz edebilmek için şu koşulların varlığı gereklidir:

Üniversitelerin gerçek işlevlerini yerine getirebilmeleri için, herşeyden önce özerk olmaları zorunludur. Bu özerklik yalnızca yürütme organına karşı bir özerklik değildir. Üniversitelerin aynı zamanda yasama organına karşı da özerk olmaları zorunludur. Bu anlamda, yasama organının üniversitelere "ideolojik bir çerçeve" çizmesi, onları kurulu düzenin sosyal, siyasal veya ekonomik değer yargıları ile bağlı kılması düşünülemez. Hatta devletin temel yapısını, kuruluşunu ve işleyişini gösteren Anayasanın dahi üniversite için bir çerçeve olması gerekir. Aksi halde üniversite içinde eleştirisel düşüncenin oluşması güçleşecek, üniversite özgürce gerçeği arıyamıyacak ve böylece de işlevini büyük ölçüde yerine getiremeyecektir. Üniversitenin demokratikleşmesinin ilk koşulu, onun özerkleştirilmesidir.

Ancak üniversitenin gerçek işlevini, yerine getirebilmesi için, kendi dışından gelecek etkilere karşı veya kurulu düzenin değer yargılarına karşı korunmuş olması yeterli midir? Dışardan gelebilecek etkilere karşı tam olarak korunmuş bulunan bir üniversitenin içinde, bilim yapmanın, gerçeği aramanın en önemli koşulu olan eleştirisel düşünce ortamı yok ise, böyle bir ortam sağlamamış ise, üniversitenin işlevini yerine getirmesi gene düşünülemez. Eğer üniversite ile ilgili kararların alınmasında, üniversitenin işlevini yerine getirmesine katılan herkes -Üniversite içindeki statüsü ve sıfatı ne olursa olsun aynı ölçüde söz sahibi değilse, üniversiteyi dışardan gelebilecek etkilere karşı koruyan özerklik, tüm üniversitenin değil, belli bir oligarşik kliğin özerkliğine dönüşecektir. Bu tür bir oligarşik klikten gelecek etki ise, en az dıştan gelecek etkiler kadar üniversitenin işlevini yerine getirmesini engelliyecektir. Demokratik üniversitenin birinci koşulu özerklik ise, ikinci koşulu üniversite-ici demokrasidir.

Demokratik üniversitenin üçüncü koşulu, onun topluma karşı açık olması, işlevini yerine getirirken elde ettiği ürünleri topluma aktarmasıdır. Demokratik üniversite bilimi bilim için değil, toplum için yapacaktır. Böylece bilimsel düşüncüyü topluma egemen kılarak, onu daha da demokratikleştirecek ve ileriye yönltecektir.

Ülkemiz Batı Avrupa ülkelerinde görülen bir demokratik devrim sürecinden geçmemiştir. Ülkemiz tarihine bakıldığında, feodal üretim ilişkilerinin Batı Avrupa'da olduğu gibi belli bir sosyal sınıfın önderliğinde girilen demokratik devrimlerle ortadan kaldırılmadığını, bugün bile ülkemizde yer yer feodal üretim ilişkilerinin kalıntılarının var olduğunu görmekteyiz. Bu durum, Türkiye'de, toplumda belli güçlere dayanan gerçek bir demokrasinin ortaya çıkıp gelişmesine engel olmuştur. Bu nedenle, tüm öteki sosyal ve siyasal kurumlar gibi, üniversitelerin demokratikleşmesi de toplumsal dayanaklardan yoksun kalmış, getirilen bir takım hukuksal kurullarla sosyal ve siyasal kurumlara demokratik bir nite lik verilmeye çalışılmıştır. Bunun en somut örneğini 1961 Anayasasında görmekteyiz. Toplumdaki demokratikleşmevi bir takım kurullarla gerçekleştirmek düşüncesinden hareket eden Anayasa, öteki sosyal ve sosyal kurumlar gibi üniversiteleri de, bazı kurullar koyarak demokratikleştirmek çabasına girmiştir. Anayasanın 120 nci maddesinde, demokratik bir üniversite için var olmalarını

zorunlu gorduğu koşulları hukme bağlamıştır. Anayasanın 120 nci maddesi değiştirilmeden önceki biçimiyle incelendiğinde, Anayasanın istediği demokratik üniversite şu öğeleri taşıyacaktır:

a) Bilimsel özerklik: "Üniversite öğretim uye ve yardımcıları serbestçe araştırma ve yayında bulunabilirler" (120/4)

b) Yönetmel özerklik: "Üniversite organları, öğretim üyeleri ve yardımcıları, üniversite dışındaki makamlarca, her ne surette olursa olsun, görevlerinden uzaklaştırılmazlar" (120/3)

c) Kendi kendini yönetim: "Üniversiteler kendileri tarafından seçilen öğretim üyelerinden kurulu organları eliyle yönetilir ve denetlenir." (120/2)

(SOYSAL, Anayasanın Anlamı, 3. Baskı, S. 279-280)

1961 Anayasasının değiştirilmeden önceki biçimiyle demokratik üniversite ilkesini düzenliyen 120 nci maddesi, ilk bakışta Anayasanın yururluğe girmesinden önceki geçmiş tutum ve davranışların bir kez daha yinelenmesini önleme amacına yöneliktir. 1961 Anayasasının tepki anayasası niteliğini burada da görmek mümkündür. Başka bir deyişle; Anayasanın 120 nci maddesinde düzenlenmiş bulunan "demokratik üniversite", bu madde ile geçmişte üniversiteler üzerine uygulanmış bulunan anti-demokratik baskılar önlendiği ölçüde gerçekteleşmiş olacaktır.

Ama soruna daha geniş bir açıdan baktığımızda, Anayasanın 120 nci maddesinin yalnızca bu anlamda bir demokratik üniversite yaratmakla kalmayıp, bunun da ötesinde topluma açılma, geniş halk kitlelerine bilimsel düşünceyi egemen kılarak onların daha da özgürce düşünmesini sağlama ve giderek yeni bir insan yaratma görevini de üstlenen bir üniversiteyi istediğini görmek mümkündür. Başka bir deyişle; Anayasanın üniversiteye, demokratik bir üniversitenin gerçek dayanağı olacak toplumsal demokratikleşmeye katkıda bulunma görevini de verdiğini söylemek mümkündür.

Gerçekten 1961 Anayasası derinliğine incelendiğinde, bu anayasanın bir dengeye dayandığı gözden kaçamaz. Ulusal egemenlik ilkesinden hareket eden Anayasa bu egemenliğin kullanılışı, genel oya dayanan ve dolayısıyla demokratik temeli olan yasama-yürütme bütünlüğünün tekeline vermemiş, aynı şekilde demokratik bir temeli olmayan başka organları da ulusal egemenliğin kullanılışı, genel oya dayanan ve dolayısıyla demokratik temeli olan yasama-yürütme bütünlüğünün tekeline vermemiş, aynı şekilde demokratik bir temeli olmayan başka organları da ulusal egemenliğin kullanılışına ortak etmiştir. Halk kitlelerinin bilinç düzeyinin düşük olması nedeniyle ortaya çıkan genel oydaki sapırtma, Anayasanın genel oydan çıkan organlara karşı güvensizlik duymasına yol açmıştır. Bu nedenle, Anayasa bazı kurallar ve kurumlar ile genel oydan çıkan organlara karşı bir denge sağlamak istemiştir.

(SOYSAL, Dinamik Anayasa Anlayışı, S. 16 vd)

Aslında her demokratik anayasa bir dengeye dayanır. Ama demokratik devrim sürecinden geçmiş olan Batı Avrupa ülkeleri anayasalarının dayandıkları denge, toplumsal temeli olan somut bir dengedir. Oysa 1961 Anayasasının dayandığı denge sınıfsal temelli olmayan, yalnızca kurum ve kurullarla yaratılmış olan soyut bir dengedir. Ancak Anayasa kurduğu bu soyut dengeyi hep böyle kalmasını mı istemektedir? Bu soruya olumlu yanıt vermek güçtür.

Ulusal egemenlik ilkesinden hareket eden bir anayasanın kurduğu bu dengeyi, ilelebet sürdürmek istemesi düşünülemez. Anayasa, genel oydan çıkan organlara karşı kurumlar ile denge yaratmak istemiş ise, bunun nedeni bilinç düzeyi düşük olan kitlelerin gerçek temsilcilerini seçememiş olmalarıdır. Kökeninde ulusal egemenlik ilkesinden hareket eden bir anayasa için önemli olan, kurduğu bu soyut dengenin ilelebet sürmesi değil, halkın bilinç düzeyinin yükseltilmesi sonucu genel oydaki saptırmanın önlenmesi ile, bu soyut dengenin somut dengelelere dönüşmesidir.

İşte Anayasanın kurduğu bu soyut dengenin somut dengelelere dönüşmesinde, özerk kuruluşlara ve bu arada özellikle üniversiteye büyük görevler düşmektedir. Üniversite gerçeği araştırarak, bu yolda elde ettiği sonuçları kitlelere ulaştıracak, onları daha da bilinçlendirip özgürleştirerek, halkın oyları ile seçilen organlara karşı duyulan güvensizliğin nedeninin ortadan kalkmasına katkı da bulacaktır. Üniversite bunu yaparken bir yandan, toplumu demokratikleştirecek, öte yandan da toplumu demokratikleştirmek suretiyle, kendisinin daha da demokratikleşmesi için gerekli ortamı yaratmış olacaktır.

1961 Anayasasının 120 nci maddesinin ilk biçiminde üniversiteler ile ilgili olarak getirilen kuralların eleştirilecek yönleri de vardır: Gerçi Anayasa üniversitelerin dışardan gelebilecek her türlü eleştiriye karşı korunması için her türlü önlemi almıştı. Hatta Anayasanın 120 nci maddesinin ilk biçimine göre, yasama organının ve Anayasanın dahi üniversitelere bir çerçeve çizmesi düşünülemezdi. Anayasa böylece dışardan gelebilecek her türlü etkiyi önleyerek, bilimsel çalışmanın en önemli koşulu olan eleştirisel düşünce ortamının sağlanabileceğini düşünmüştü. Ama Anayasa üniversitenin kendi içinde de eleştirisel düşünce ortamının oluşmasını önleyebilecek etkenlere karşı aynı duyarlılığı göstermemişti, Anayasanın 120 nci maddesinin ilk biçimine göre, üniversiteyi yönetecek organlarını ancak öğretim üyelerinden oluşacağı öngörülüyordu. Bunun doğal sonucu olarak, öğretim üyeleri dışında bilimsel faaliyete katılan öteki üniversite mensuplarının, üniversite kararlarının oluşumuna katılmaları söz konusu olamıyacaktı. Böylece üniversite içindeki oligarşinin bilimsel çalışmayı kendi tekelinde tutarak, eleştirisel düşünceyi önlemesi için kapı aralık bırakılmıştı.

Buna karşın, kurulu düzenin değer yargılarına, aksaklıklarına karşı eleştirisel düşünce -sınırlı da olsa- üniversite içinde gelişebildi. 1960 öncesinde öğrencilerine "nabza göre şerbet vermeyin" diye nasihatte bulunan pek saygın bir öğretim üyesi üniversiteden ayrılmak zorunda bırakılmıştı. Oysa artık petrolde, madenlerde oynanan oyunlar, siyasal ve ekonomik bakımdan dışa bağımlılık konuları üniversite mensuplarıncı incelenebiliyor ve bu incelemelerin sonuçları topluma aktarılabilirdi. Toplumun çıkarlarının çok yakından ilgilendirilen bu konuları inceleyen üniversite mensupları artık üniversiteden uzaklaşabiliyorlardı.

Özetele, 1961 Anayasasının demokratik üniversiteyi bir takım kurullarla yaratma çabası gene de meyvelerini vermişti.

Fakat kurulu düzenin sürüp gitmesinde çıkarı olan çevreler -sınırlı ölçüler içinde dahi olsa- üniversitenin demokratikleşmesinden rahatsız olanlar. "Bu anayasa ile devlet yönetilmez" diyen zihniyet, bu anayasanın sağladıkları olanaklarla gerçek işlevini yerine getirmeye cabalayan üniversiteyi "devlet içinde devlet", "devletin temelini dinamit koyan düşüncelerin oluştuğu yer" olarak gördü. 12 Mart'a yol açan olayların baş sorumluları arasında üniversiteler de görüldü.

Sonuçta, Anayasanın 120 nci maddesinde yapılan değişiklikle üniversitenin demokratikleşmesine engel olunmak istendi. Anayasanın değişik 120 nci maddesine göre:

a) Üniversitelerin yönetsel özerklikleri ilke olarak kalmaktadır. Ancak yönetsel özerklik devletin denetim ve gözetimi altında olacaktır. Devletin denetim ve gözetimini kapsamının ne olduğu açıkça belirtilmediğinden, yasama organı, bu konuda son derece geniş takdir yetkisine sahip olacaktır.

b) Eski metinde üniversitelerin öğretim üyelerinden oluşan organları ile kendi kendilerini yönetmelerinden söz edilirken, yeni metinde bu organların kimlerden oluşacağı belirtilmemiştir. Böylece bir yandan üniversite öğretim üyesi sayılmayan asistanların, öğrencilerin, memur ve müstahdemlerin yönetime katılmaları olanağı sağlanırken, öte yandan üniversite dışından kişilerin de üniversite organlarına girmeleri için kapı aralanmaktadır.

c) Bakanlar Kuruluna üniversitenin yönetimine el koyma yetkisi verilmiştir. Bakanlar kurulu, öğretim ve öğrenim özgürlüğünün tehlikeye düşmesi ve bu tehlikenin üniversite organlarıncı giderilmemesi halinde, üniversiteye veya üniversiteye bağlı bir fakültenin yönetimine el koyabilecektir. Bakanlar Kurulu, Üniversite yönetimine el konması halinde, ilgili üniversitenin öğretim üye ve yardımcılarını görevden uzaklaştırabilecektir.

Öğretim ve öğrenim özgürlüğünün tehlikeye düşmesi gibi son derece kaypak bir nedene dayanarak Bakanlar Kuruluna üniversite yönetimine el koyma yetkisinin verilmiş olması, üniversitede eleştirisel düşünce ortamının oluşmasını tehdit etmektedir. Hele Bakanlar Kurulunun bu yetkiye dayanarak üniversite yönetimine el koyması halinde, bilimsel çalışmanın en önemli koşulu olan eleştirisel düşünce boğulacaktır.

d) Üniversite öğretim üye ve yardımcılarının siyasal partilere üye olmaları yasaklanmış böylece üniversitenin topluma etkin bir biçimde açılması önlenmek istenmiştir.

Şimdi Yasa koyucu bir anayasal durum karşısında ne yapabilecektir? 12 Mart dönemi yasa koyucusu, Anayasanın 120 nci maddesinde yapılan değişikliği fırsat bilerek, üniversitedeki demokratikleşmeyi önlemek için akla gelebilecek herşeyi yapmıştır. 1973 yılında çıkarılan 1750 sayılı Üniversiteler Yasası, anti demokratik bir biçimde değiştirilen Anayasanın 120 nci maddesinden de öteye gitmiştir. 1750 sayılı yasa, eleştirisel düşünce ortamının oluşmasını ve gelişmesini önlemek için çeşitli kurallar getirmiş, Bakanlar Kurulunun üniversite yönetimine el koyma yetkisini 12 nci maddeyi de aşarak genişletmiş ve üniversite için demokrasinin gelişmesini önlemek için, üniversitede oligarşinin etkinliğini daha da pekiştirmiştir.

Nitekim bu yasanın pek çok hükmü, Anayasanın değişik 120 nci maddesine dahi aykırı bulunarak Anayasa Mahkemesince iptal edilmiştir.

Ancak Yasa koyucunun bir başka yol da izlemesi mümkün gözükmektedir. Yeni Üniversite yasa taslağının gündemde olduğu şu günlerde, topluma en geniş demokrasi vaad eden bir siyasal partinin etkin olduğu yasama organı için, üniversitede demokratikleşmenin sağlanması için yeni bir fırsat ortaya çıkmıştır. Yasa koyucunun bu fırsatı gereği gibi değerlendirerek, üniversitelerde demokratikleşmeyi önleyen etkenleri ortadan kaldırabilmesi için, herşeyden önce, pek çok yönlerden 1750 sayılı yasa örnek alınmış, yalnızca Anayasa Mahkemesinin bu yasa maddelerinin bazılarını iptal eden kararları gözönünde tutulmuştur. Bu nedenle, üniversitede gerçekten bir demokratikleşme isteniyorsa, bu taslak olduğu gibi yasalaşmalıdır.

Çıkarılacak yeni üniversiteler yasasında her şeyden önce, Anayasanın 120 nci maddesinin yeni biçimindeki anti-demokratik hükümler işletilmemelidir. Üniversitenin ana işlevine yabancı olan bir devlet denetim ve gözetimi son derece sınırlı tutulmalı ve Bakanlar Kuruluna üniversite yönetimine el koyma yetkisi veren hüküm yasada yer almamalıdır. Bakanlar Kuruluna, üniversite yönetimine el koyma yetkisi tanınmamalı, tıpkı Devlet Güvenlik Mahkemeleri yasasını çıkartmamak gibi, anayasaya aykırı bir tutum olmamalıdır.

Bunun dışında, üniversite içindeki oligarşinin, üniversitenin gerçek işlevine ters düşen yetkileri kaldırılmalıdır. Bunun için, bilimsel faaliyete katılan tüm üniversite mensuplarının yönetime aynı etkinlikte katılmaları sağlanmalı, öğrenci memur ve müstahdemler de kendileri ile ilgili olarak alınacak kararlarda söz sahibi kılınmalıdır. Üniversite öğretim üyeliği sıfatı, yalnızca doktora yapmış olma koşuluna bağlanmalı, bunun dışında üniversite oligarşisine etkinlik kazandırabilecek hiçbir koşul aranmamalıdır. Aynı şekilde, bilimsel çalışmayı tüm ülke düzeyine yayacak bir rotasyon sistemi uygulanmalı, bu sistemin uygulanmasında, üniversite oligarşisinin eleştirisel düşüncüyü boğabilme olanaklarına yer verilmemelidir.

Tam gün ilkesi kati bir biçimde uygulanmalı, böylece üniversitelerin egemen çevreler için değil tüm toplum için bilim yapması sağlanmalıdır.

Yeni çıkarılacak üniversiteler yasasında yer alması gereken ve akla ilk planda gelen bu ilkelerin yanısıra, asıl olan toplumun demokratikleşmesi yolunda kararlı adımların atılmasıdır. Bu adımlar atılmadıkça, üniversitedeki demokratikleşme toplumsal temelinden yoksun olacaktır. Geleceğin demokratik üniversitesi, gerçekten demokratik bir Türkiye'de çok daha sağlam temeller üzerine oturacaktır.

BAŞKAN — Sayın Gunday'a, bildirisini için çok teşekkür ediyoruz.

Konu, öğleden sonraki panelin de konusudur. Burada da 5 değerli bilim adamı konuyu enine boyuna ortaya koyup tartışacaklar

Bildiriye şimdi tartışmaya açıyorum.

Buyurun efendim.

Doç. Dr. NEDA ARMANER (A.Ü.) — Genç arkadaşımıza teşekkür ederim, bildirisinden dolayı.

Kendisini katıldığım, katılmadığım noktalar var. Son derece özet iki nokta üzerinde duracağım:

Bir kere, özerkliği, demokratikleşmenin bir süreci olarak mali özerklikten yani parasal özerklikten ayrı mı düşünüyorlar? Parasal özerkliğe sahip olmayan bir üniversitenin ne dereceye kadar özerk oluşu ifade edilebilir? Aynı zamanda bu parasal sorunlar baki kaldıkça tam özerklik vaki midir kendilerince?

Bir de şu noktayı rica edeceğim: Soyut ve somut tabirlerini kullandılar. Kendileri bugünkü Üniversite Yasasının soyut bir temele dayandığını belirttiler. Daha somut hususa dayandırılmasını ifade buyurdular. Ancak ben derim ki, benim görüşümde bir paradoks belki var, ama kendileri ütöpik esaslar getirmiş oluyorlar bir bakıma. Bugünkü Üniversite, bizim sosyal, tarihsel değişimimize uygun bir süreç takip etmiştir, somuttur, soyut değildir. Üstelik, Cumhuriyet tarihinden bu yana gelmiş olan üniversite kanunlarında bir ilerleme, bir aşama var. Efendim, ben saham itibarıyla psikoloji alanında bulunduğum için derim ki, kanunlardan evvel üniversite içindeki tüm ilgililerin, birey olarak özerkleştirmek, kafaları, beyinleri özerkliğe, evvelâ öğretim üyelerinden başlayarak bu demokratikleşmeye götürmek lazımdır. Çünkü, yasaları biz çok mükemmel yapabiliriz, ama bünyede çalışacak olan, onu işletecek olan

bireylerdir, ama öğretim yardımcıları, ama öğretim üyeleri olarak. Forzedelim kadın hakları. Biliyorsunuz ki batı toplumundan çok daha önce, çok daha yaygın ve üstün seviyede bize verilmiştir. Ama biz, halkımızı bilinçlendirmedik. Bizim için bu yasalar önde kalmış, biz geride kalmışızdır. Bu yasaların kabahatli değil, bizim bilinçlenmememizin ve bu bilinçlenmeyi toplumda yaygın bir hale getirmeyişimizin sebebidir. Bugünkü yasalar içinde özdenetim de vardır. Sözü uzatmamak için söylemeyeceğim, birçok denetim vardır. Örneğin Dekanın özdenetimi. Fakülte kurullarında veya fakülte işlevinde özdenetimde bulunması lazım gelen birtakım sorunları hasıraltı etmesi vaki olmuştur kendi fakültemde, buna mukabil bizim zorlamalarımız, ancak bir kontrduşünce olarak kabul edilmiştir. Halbuki yasa, aslında birtakım özdenetimlerin muhakkak yapılmasını emrettiği halde demek ki dekanların, yani yönetimde bulunan kişilerin tutumlarıyla bu engellenmektedir. Böylece demek istediğim, yasalardan önce, içerideki bireylerle biraz yasadan önce ilgilenmemiz, o yasaları iyi işler hale getirmemizin ön adımı olacaktır.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Biz de teşekkür ederiz sayın Armaner'e

Öyle tatili olması nedeniyle şöyle bir yöntem öneriyoruz: Bütün soruları alalım, konuşmacı ayrı ayrı onları cevaplasın, bu bize zaman kazandıracaktır. Buyurun.

SELAMİ SARGUT (A.İ.T.İ.A. İşletme Fakültesi Asistanı) — Konu, genellikle bütünleşme ve demokratikleşme üzerinde toplanır görünüyor. Aslında bu beklenen bir gelişme sanıyorum. Ben, öncelikle bundan önceki bildiridli tartışma için kürsüye çıkan Sayın Turgut Tan'ın bazı yaklaşımlarına değinmek istiyorum. Aslında Sayın Nurkut İnan da değindiler, işlev ve yapıyı birbirinden ayırmak olanaksız. Bunlar birbirini tamamlayan, bütünleyen, ilişkileri olan kavramlardır. Ancak, bu yaklaşımı yaparken, nesnel olanla öznel olan arasındaki farkı da iyi koymakta yarar var diye düşünüyorum. Yapıyı ve işlevi ele alıp yola çıkarken, onu dayanak ederek bazı sonuçlar çıkarmak olası ama bu dayanak edilen sağlam kavramlar üzerine kurulan modelin yapısı da çok önemli.

Şimdi ben Sayın Tan'ın konuşmasından şöyle bir anlam çıkardım Evrensel olarak yaklaşmak istiyorum öncelikle

Biçim vardır, öz de vardır, ama biçim, mutlaka ve mutlaka özden önce gelir, gibi bir evrensel kuramdan kaynaklanan bir tavır getirdi. Oysa sanıyorum yaklaşım açısından sayın Tan, öz'ün biçim'den önce geldiğini savunan kişilerden birisi. Bu aslında şundan ortaya çıkıyor: Nesnel olduğuna inandığımız bazı savları, öznel bazı gerekçelerle desteklemek yaklaşımından çıkıyor bu çelişki. Şimdi o modelden yaklaşarak: işlevleri olan bazı kurumlar kurulmuşlardır, onlar işlevlerine göre bazı statüler, yasalar kazanmışlardır ve bu böyle sürüp gidecektir, biçimler saptanmıştır, artık bunun içeriği ile uğraşamayız. Gene evrensel'e döndüğümüzde olay şudur: Biçim vardır ortada, statüsü saptanmıştır. Öz entropiye girmiştir, cürüyordur, ama dokunamayız çünkü biçimi saptamışız. Böyle çelişkili bir yaklaşımı alabiliriz eğer Sayın Tan'ın çıktığı noktadan işe girersek.

Daha bir somuta indirirsek konuyu, şöyle oluyor: Kurum kurulmuş, yapı tamam, işlevleri saptanmış, yasal statüsü saptanmış ama öz'de cürüme başlamış, entropi var. Bu bir model. Bir modeli daha var: Statü kurulmuş, yapı hazır, içerik deviniyor, öz'de bir devinme var. Biçimi zorlamaya başlamış, yapı ve statü zorlanıyor. Ama, biçim kurulmuş, tamam, istediği kadar içerik devinsin, öz devinsin, biz artık biçime dokunamayız tavrı mı acaba? Aslında bu genel kabul görmüş konu. Şu anda elimizde olan modeller, yani üniversite

modeli, sayın üniversite öğretim üyeleri zaten bunu istiyorlar, artık kapalı sistemin özelliklerini tümüyle içermeye başlayan bir medel. Kapalı sistem nedir? Entropiye açık bir sistemdir, dışarıdan hiç etkileşim yoktur, bu entropik süreç bir süre sonra özünü ne yapacaktır? Özünü, hani varsaydığımız işlevi vardı ya, onu devreden çıkaracaktır. Çünkü entropik sürecin en büyük özelliği, içteki işlevlerin sürekliliğini, geçerliliğini ortadan kaldıran yapısıdır.

Şimdi burada aslında çelişki temelde evrensel, kurumsal açıdan sağlama anladığımız zaman somutta belirginleşiyor. Aynı öğretim üyeleri söz gelimi, demokratikleşmeden yanadırlar, olabilirler. Fakat aynı öğretim üyeleri, ama öğretim üyeleri arasında farklılaşma olmalıdır diyebilirler. Yani akademik unvanların dağıtılmasında, verilmesinde veya akademik kademelerde birinci sınıf akademik unvanlar, ikinci sınıf akademik unvanlar, birinci sınıf profesörlük, ikinci sınıf profesörlük, de olabilir diye düşünebilirler. O zaman tabii savunduğumuz demokratikleşme sürecinde de bir çelişkiye düşüyoruz. Bunu şuraya vardırma istiyorum: Demek ki, demokratikleşme gibi savunduğumuz nesnel bir kavrama, özel birtakım başka şeyleri dayanak ederseniz, sonunda büyük paradokslarla karşılaşabiliyoruz.

Ben sözü uzatmadan şuraya getirmek istiyorum: Bence, demokratikleşme süreciyle bütünleşmenin de çok yakından bir ilgisi var. Zaten Sayın Nurkut İnan da şunu belirttiler, bütünleşme olayı yaygın bir olay, arkasından Sayın Halük Anıl da söz ettiler, bütünleşme olayını birçok olayla ilişkilendirdiğimiz, olguyla ilişkilendirdiğimiz sürece olaya daha sağlıklı bakacağız Yoksa şuna kesin olarak inanıyoruz. Bütünleşme kavramının temelindeki nokta en azından yüksek öğrenim sistemi için bir zül olur, bütünleşme kavramındaki karşı çıkılan en temel nokta, öğretim üyeleri arasında farklılaşma yaratmak niyeti değildir, başka nedenlerle tartışılabilir bu konu. Onun için bütünleşme konusunu daha makro açıdan alıp ayrıntılarıyla incelemekte yarar görülür diyorum

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Biz de teşekkür ederiz Sayın Sargut'a.

Buyurun efendim.

İBRAHİM KADIOĞLU (A.İ.T.İ.A Asistanı) — Efendim ben bir soruna değinmek istiyorum. Bu sorun, Anayasal dengeden başlayan bir sorun ve topluma üniversitelerin demokratikleşme sürecini götürmesi işleviyle ilgili bir sorun olacaktır.

Anayasal denge, Anayasa soyut dengeler üzerine kurulmuştur, dedi Sayın Günday. Bu soyut dengeler, seçime dayalı organlar ve seçime dayalı olmayan organlar açısından değerlendirildi. Soyut dengenin somuta dönüştürülmesi, bir bakıma üniversitelerin bilimi halka götürmesiyle olanaklı dediler. Yani, bilimi halka götürüp halkı bilinçlendirmek, ondan sonra seçime dayalı olmayan organları Anayasadan belki çıkarmak, belki başka bir işlev vermek.

Bu açıdan Türkiye'de özellikle bölgesel üniversitelerin önemi söz konusu veya az gelişmiş yörelerde kurulan az gelişmiş üniversite ve yüksek okullar söz konusu. Acaba bunlar, bilimi halka götürmede, halkla bütünleşmede ne gibi işleve sahip olabilirler, neler yapabilirler? Yayın faaliyetleri, çeşitli demokratik kitle örgütlerinde görev alma, şu anda akla gelen en kısa birtakım yollar. Ama, bunun yanında bir tehlikeye dikkati çekti Sayın Nurkut İnan, Tamgün Yasası Tamgün Yasasında öyle bir ilke getiriliyor ki, kamu kesiminde olsun, özel kesimde olsun, üniversite öğretim üyelerinin ücretli veya ücretsiz görev yapmaları, görev almaları yasaklanmakta. Ta ki, örneğin bir dernekte bile görev alamayabilirler bu yasaklanabilir Tamgün ilkesiyle Yanılmıyorsam böyle bir gö-

rüş ileri sürdüler. Sayın Günday ise, Tamgün İlkesinin katı bir biçimde uygulanması düşüncesini savundu. Oysa bir de üniversitelerin topluma demokrasiyi götürme işlevi söz konusu. Eğer bu Tamgün ilkesini bu şekilde değerlendirsek ve yorumlarsak katı bir biçimde, dolayısıyla Anayasal dengenin somutlaştırılması sorununa genelden baktığımızda burada bir çelişme söz konusu değil mi yahut bir gerileme söz konusu olmaz mı üniversitelerin topluma açılması bakımından?

Teşekkür ederim

BAŞKAN — Teşekkür ederiz efendim

Acaba başka soru var mı?.. Buyurun efendim.

PROF. DR YAŞAR KARAYALÇIN (A Ü.) — Sayın Gündayın bu çalışmayı yaparken siyasal bilim ve mukayese metodundan yararlanarak neticelere varmış olduğunu ümit ediyorum. Çünkü, eğer siyasal bilimin verilerine dayanılmaz ise ve Türkiye dışında bu alanlarda başka ülkelerden, hatta değişik sistemlerdeki ülkelerden nelerin nasıl cereyan ettiği hakkında fikir sahibi olunmazsa, Türkiye'nin durumuna bakarak ve kendi tercihlerimize dayanarak yapacağımız tahlilde varacağımız sonuçların bizi yanıltabileceği neticesine varmamız lâzım kanaatindeyim.

Birinci temas etmek istediğim nokta, demokrasi kavramı. Ben, bu toplantıyla ilgili daveti aldığım vakit, toplantının konusu olarak ve çıkış noktası olarak demokratikleşme ilkelerinin esas alındığını bilmiyordum. Öğleden sonra panelde konuşmacı olduğum halde ,bana panel için davet geldiği vakit, bu açıdan konuların tartışılacağını bilmiyordum. Durumu ancak mektubu aldığım vakit öğrendim. Ve kendi kendime sordum, demokratikleşme nedir? Siyasal bilim alanında, sosyal bilim alanında kullanılan terimlere çok dikkat etmek ve ne anlamda kullandığımızı işe başlarken açık bir şekilde belirtmek lazımdır kanısındayım ki, bu suretle konuşmacının anlattığı demokrasi ve demokratikleşme ile dinleyicilerin anlayabileceği, düşünebileceği, kendi takdirlerine göre benimseyebilecekleri demokratikleşme kavramları arasında fark olmaz ve aynı konular üzerinde düşünen, tartışan kişiler olarak iletişim mümkün olabilir.

Demokrasi konusunda dediler ki, milli hakimiyet, genel oydan çıkan güçlere karşı güvensizlik sonucu özel kuruluşlarla paylaştırılmıştır. Evet, Türkiye'de böyle bir görüş ve iddia vardır. Ama acaba siyasal bilim açısından demokrasiyi benimsemiş ülkelerde milli hakimiyeti böylece genel oyla ilgisi olmayan, olması söz konusu olmayan kuruluşlarla paylaşmak mümkün müdür? Ve bunu benimsemiş ülkeler var ise bunun sonucu ne olmuştur? düşünmek, tahlil etmek ve bir sonuca varmak lazımdır.

İkinci nokta, demokratikleşme terimi. Bir demokrasi dendiği vakit hukukcular olarak hemen şunu hatırlarız: Direkt demokrasi, temsili demokrasi. Üniversitede demokratikleşme ile bu genel demokrasi kavramı arasında bir ilişki tesis etmeye imkân göremedim. Biraz önce Sayın Günday anlattılar demokratikleşme ilkelerini, bunun için de halkın üniversite yönetimine katkısı diye bir şeye rastlamadım, ben öyle tahmin etmiştim. Üniversitedeki asistanlar yönetime katılırsa demokratikleşme olur fakat asil üniversite dışındakiler, üniversitenin yönetimiyle hiç ilgilenmezlerse o zaman yine demokratikleşme vardır diyeceğiz.. Olur mu böyle şey? Kavramı gayet iyi tespit etmek lazımdır zannediyorum, çıkış noktasıyla varış noktası arasında bazen çelişmelere düşmek imkânı ortaya çıkmaktadır

Diğer bir nokta, üçüncü nokta, üniversite içinde oligarşiden bahsediyor Sayın Günday Bir açıklama rica edeceğim: Oligarşi ne demektir ve üniversite içinde oligarşel gerçekten var mıdır, yoksa başka bir şey mi vardır?

Son bir nokta, eleştirisel düşüncüyü boğmak tehlikesinden bahsettiler. Bilmiyorum, bu endişeleri ve değer hükümlerini dinleyince ben aklımda bir tedai oldu. Affedersiniz belki yanlış bir teşbih ama Donkişot'u hatırladım. Biliyorsunuz Donkişot çok iyi bir insandır, çok iyi niyetli bir insandır, ama yel değirmenlerini görür, Muhayyel düşmanlar karşısında ona hücum eder. Şimdi, acaba ben yanlış mı anladım? Türkiye'de eleştirisel düşüncüyü boğmak tehlikesi, Üniversiteler Kanunu ile ilgili olarak söylüyorum, var mıdır? Varsa, bunun Üniversiteler Kanunu ve yönetimle ilgisi nedir? Bunu açıklamalarını rica edeceğim

Son bir açıklama. Tamgün konusunda, biraz evvel başka bir meslektaşımız konuştu. Ben tamgünle ilgili olarak size yalnız bir olayı açıklamak istiyorum. Türkiye'de akademik bürokratların veyahut maliyecî bürokratların kafasında Tamgün ne hale gelir? Bunu anlatabilmek için bu örneği veriyorum.

İzmir'den bir arkadaşım, Tıp Fakültesinden bir mektup gönderiyor, diyor ki: Başıma şöyle bir hadise geldi, kitabım basıldı, telif hakkını almak üzere iken üniversite muhasebecisi telif hakkını alamayacağımı bildirdi. Çünkü, biz tamgün çalışan kişiler olduğumuz için, bütün zamanımızı, vaktimizi üniversiteye veren, vermesi gereken ve dışarıdan herhangi bir gelir alamayacak kişiler olduğumuz için telif hakkı ödenemez diyorlar! Tamgün uygulamada bu şekilde çok başka şekillerde anlaşılacak ve uygulanacaktır.

Teklifler yaparken, çözüm yolları teklif ederken bunların sadece rasyonel olması gerektiğini düşünmemek lazım, aynı zamanda Türkiye'de bu çözüm yollarının uygulamada hangi hale dönüşeceğini de, mahzurlarının neler olacağını da öngörmek lazım. Bizim bürokrat kafalarımız, akademik bürokratlarımız da var gayet tabii, kanunun öngörmediği yasacının öngörmediği hallerde dahil kendimizi ne hale getirebileceğimizi düşünmemiz lazımdır.

Teşekkür ederim

BAŞKAN — Biz de teşekkür ederiz Sayın Prof. Karayalçın'a.

Efendim son sözü vereceğim ve ondan sonra sayın konuşmacımız cevapları özetleyecek.

Buyurunuz.

DOÇ DR NURKUT İNAN — Sayın Gunday'ın izniyle, sayın hocam Karayalçın'ın değindiği noktalardan ikisi hakkında sadece görüşlerimi açıklamak istiyorum.

Bunlardan bir tanesi demokratikleşme kavramı. Esas itibarıyla ana ilkede, başlangıç noktamızda sayın Hocam Karayalçın'la bir ayrılığımız yok, yani demokratikleşme, üniversite sorunu içinde, içeriği belirsiz bir kavram haline gelmiştir. Bu konuda beraberiz. Yalnız, bu kavrama bir içerik kazandırmak da gerekir. Kazandırılan içerik açısından belki bir ayrılığımız var

Sayın Karayalçın, demokrasiden söz ederken, hukukcuların anlayışını aktirdirdi yerinde olarak, doğrudan doğruya ve dolaylı olmak üzere. Ancak, demokratik toplumların göz önünde tutulması gereken özelliklerinden bir tanesi de bu toplumun pluralist toplum olması, bir kitle toplumu halini almaması demokrasinin ana koşullarından biridir yanılmıyorsam. Bu nedenle, üniversiteyle böyle pluralist toplumun bir parçası olarak görmek ve demokratikleşme demeyelim, yönetimin yaygınlaştırılması konusunu üniversite bünyesinde göz önünde tutmak gerekir. Demokratikleşme ile eğer halkın doğrudan doğruya üniversiteyi etkileyebileceği konusuna gelirse çok doğru yolda olmayız gibi gelir bana. Halkın üniversiteyi etkilemesi mutlaka gerekli, ama karar sürecine katılarak mı değil mi o işin başka tarafı. Daha doğrusu, halkın kendi sorunlarını müdrük bir üniversite, halk tarafından zaten kendiliğinden etkilenir.

Bu konuda son bir örnek daha vermek istiyorum: Bir hukukçudan bir hukukçuya, örneğin, ticaret hukukunun yan kollarından birisi olan kooperatıfçılık konusunu ele alacak olursak, kooperatıfçılığın evrensel ilkelerinden bir tanesi, demokratik idare ilkesidir. Biz kooperatıfçılıkta demokratik idareden bahsettiğimiz zaman, hiç bir zaman halkın kooperatıfleri etkilemesini kastetmeyiz. Kooperatıfın kendi kendini idaresinde kooperatıf mensuplarının tümünün söz hakkı olmasını kastederiz. Bu birinci konu.

İkinci konunun, somut ya da sosyal gerçeklere dayanan cevabını sayın arkadaşım Günday'a bırakıyorum, bu konuda kendimi yetkili görmüyorum, ama izin verirseniz oligarşi kelimesi üzerinde de bir iki cümle söylemek isterim.

Terim seçimi önemli değil bence, seçilmiş olan terim ne olursa olsun ve üniversitenin sosyal realitesi ne olursa olsun. Kâğıt üstünde halen 1750 sayılı Kanunda ve ondan önceki kanunda üniversite yönetimi, üniversite mensuplarının küçük bir bölümüne bırakılmıştır. Bunu oligarşi olarak tanımlayabiliriz Üniversitenin ana karar verme organlarının tümüne tüm toplumlarda olduğu gibi profesörler katılır üniversite içinde de yönetenlerle yönetilenler ayrılmıştır, yönetenler, bütün toplumda da olduğu gibi daha az sayıdadır, ama yönetilenler arasından yönetenler arasına geçme olanağı kaldırılmıştır, 1750 sayılı Kanunla. Önceden belirlenmiş, belirli statüler konmuştur. Bunun, üniversite için zararlı mı yoksa yararlı mı olduğu konusuna da değinmek istemiyorum ama, kâğıt üstündeki durumu bu açıdan değerlendirmek gerekir

BAŞKAN — Sayın İnan a da teşekkür ediyoruz

Efendim, anlayabildiğim kadarıyla da sayın Hocam Karayalçın'ın asgari müşterekte birleşmemiz gerekiyor derler, bu sadece hukukçular arasında bir tartışma değil, sanıyorum ilgililer arasında bir tartışma. Ben sözü, daha fazla uzatmadan konuşmacıya bırakıyorum.

Tekrar belirtmek istiyorum, öğleden sonra da aynı konuşmayı, aynı tartışmayı yeniden başlatacağız, daha geniş bir biçimde, o bakımdan sayın konuşmacıdan kalın cizgilerle soruları cevaplamasını rica edeceğim.

Buyurun efendim.

GÜNDAY — Ben konuşmam sırasında üniversite kanununun veya üniversite kanun tasarısının soyut temele veya somut temele oturduğunu söylemedim, yanlış bir anlaşılma olacak. Ben, Anayasanın üniversite ile ilgili 120 nci maddesini açıklarken, Anayasanın tümünün bir soyut dengeye dayandığını belirtmeye çalıştım. Ve bu soyut dengenin, Anayasanın genel ilkeleri içerisinde ilelebet sürdürülemeyeceğini ve bunun somut dengelere dönüştürülmesi gerektiğini söyledim. Bu nedenle sayın hocam Yaşar Karayalçın'ın ortaya attığı görüşe katılamıyorum. Zira ben genel oydan çıkan organlar ile özerk kuruluşlar arasında bir dengeden de söz etmedim. Ben, genel oydan çıkan organlar ile Anayasanın kendisinin getirdiği bazı kurallar ve kurumlar arasında bir dengeden söz ettim ve işte bu kurallar ve kurumlar ile meydana getirilmiş olan bu soyut dengenin, somut dengeye dönüştürülmesinden üniversitelere de bazı görevlerin düştüğünü, düşebileceğini söyledim.

Sizin belirttiğiniz bir deyim var: özdenetim. konuşmanızda, Bunu ne şekilde anladığımızı ben anlayamadım. Yalnız şunu burada belirteyim: Bilimsel denetim anlamında mı anladınız, başka türlü mü anladınız?

DOÇ DR. NEDA ARMANER — Kanunun emredici hükümleri olarak yöneticilere yüklenen hususlar olarak.

GÜNDAY — Yani genel olarak yasanın üniversite mensupları için veya üniversite öğretim üyeleri ve yardımcıları için öngöreceği denetimi özdenetim olarak anlıyorsunuz

Ben, bu şekilde bir özdenetimden, bu şekilde anlaşılacak bir özdenetimin bilimsel işleve ters düşeceği kanısındayım. Çünkü, bilimsel faaliyeti denetleyebilecek olan, denetleme, ancak bilimsel denetimle söz konusu olabilir. Bilimsel faaliyete yabancı olan organların veya kurumların bu bilimsel faaliyeti denetlemesi son derece zararlıdır.

Tamgün ilkesi ile ilgili olarak bir soru yöneltildi. Ben tamgün ilkesinin de üniversitenin demokratikleşmesi ile çok yakından ilişkili olduğu görüşünü savundum ve bu nedenle gündemde olan üniversite yasa taslağının yasalaşması halinde bu tamgün ilkesinin mutlak surette öngörülmesini söyledim. Bunun da nedeni, tamgün ilkesinin uygulanması ile üniversitenin yalnızca egemen çevrelere ilim yapan bir kurum değil, toplum için ilim yapan bir kurum haline geleceğinden tamgün ilkesinin katıksız bir şekilde uygulanmasını söyledim. Bu nedenle bu görüşümün, üniversite öğretim üyelerinin, derneklere veya öteki kitle örgütlerinde çalışmalarına mani olmayacağı görüşümdü. Yani, tamgün ilkesi uygulanırsa ve öğretim üyelerine, bu konuda bir yasak getirilirse bu durum tamgün ilkesinin kapsamını aşmış olacaktır.

Aynı şekilde gene bununla ilgili olarak siyasal partilere üniversite öğretim üyelerinin girmesi, Anayasanın 120 nci maddesinin ilk biçiminde öngörülmüş, daha doğrusu öteki devlet memurları için öngörülmüş olan yasak, üniversite öğretim üyeleri ve yardımcıları için siyasal partilerin genel merkezlerinde görev almak koşuluyla uygulanamayacaktır. Ve bunu da ben 1971'de yapılan değişiklikle bu hükmün de kaldırıldığını ve bunun da, topluma kapalı bir üniversite yaratmak çabalarının bir uzantısı olduğunu gördüğümü söyledim

Eleştirel düşünceleri boğmak tehlikesi var mıdır? Dedi sayın hocam, bu şekilde bir soru yönelttiler.

Ben, bilimsel faaliyetin, gerçeği aramanın, ancak eleştirel düşünce ortamının açık bir şekilde ve her türlü sınırdan azade bir şekilde gelişmesine bağlı olduğunu söylemiştim. Üniversite içinde demokrasi geçerli olmadığı sürece, üniversite içindeki belli bir grubun, ki buna ben oligarşi dedim, Nurkut İnan arkadaşımın oligarşi ile oligarşiden ne anlaşılması gerektiği yolundaki açıklamalarına aynen katılıyorum; bu oligarşinin eleştirel düşüncüyü etkileyeceğini ve giderek bunu ortadan kaldırabileceğini söyledim. Bunun pekçok örnekleri de görülmüştür üniversitelerimizde. İsterseniz, ad da vererek belirteyim:

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Doçenti Bülent Tanör, "Anayasa Hukukunda Sosyal Haklar" konusunda yazdığı çok başarılı bir doçentlik tezinin kabul edilmesine rağmen, kanımca eleştirel düşünceleri sonucu, halen üniversiteye doçent olarak atanmamıştır. İstanbul Üniversitesi Senatosu, yaptığı oylamada Bülent Tanör'ü atanmamıştır, ve dava halen Danıştay'da devam etmektedir. Eleştirel düşüncüyü boğma yolunda daha başka örnekler de verilebilir kanısındayım

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Biz de konuşmacıya teşekkür ederiz.

Öğleden sonraki oturumumuz saat 15.00'te başlıyor. Teşekkür ederiz.